

יהודית ודמוקרטיה: תיאוריה וסוגיות מפתח ביחסי דת ומדינה בישראל

מטרות הקורס:

המתח האצור בהגדרה 'מדינה יהודית ודמוקרטית' פרנס דיונים ומחקרים רבים. הוא ניזון ממחלוקת בעלת שורשים היסטוריים בין הסמכות החילונית-פוליטית לבין הסמכות הדתית. מחלוקת זו צברה ממדים מיתיים ובתולדותיה עוסק הקורס הזה. במהלכו נסקור מודלים תיאורטיים שונים ליחסי דת ומדינה ובחן באמצעותם את מאפייניה הייחודיים של מדינת ישראל. נחקר צירי קונפליקט אקטואליים והסדרים פוליטיים שהושגו בעימות החילונית-דתית בישראל, בין היתר נלמד על הסדר הסטטוס קוו ועל מניעיו, על שאלת "מיהו יהודי", על מוסד הרבנות ומעמד בתי הדין הרבניים ועוד.

דרישות הקורס:

20% - דו"ח סיום המשלב בין תוכן הסיור ומאמרי הקריאה
80% - עבודה מסכמת – נושא העבודה, הביבליוגרפיה וראשי הפרקים יוגדרו במהלך הסמסטר הנוכחי.

נושאי הלימוד וחובות קריאה:

שבוע 1: מבוא והצגת הקורס

שבוע 2: מודלים תיאורטיים ליחסי הסמכות הדתית והסמכות הפוליטית: עיר האלוהים

ויסודות הליברליזם ביחסי הדת והמדינה

הלברטל, מ; מרגלית, א. "ליברליזם והזכות לתרבות" בתוך: מנחם מאוטנר, אבי שגיא, רונן שמיר (עורכים), רב-תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית, ת"א: אוניברסיטת תל-אביב, 1998 עמ' 93 – 105.

שבוע 3: התיאוקרטיה והמדינה החילונית

כהן, ס. "מושג שלוש הכתרים: מקומו במחשבה המדינית והשלכותיו על חקר ההיסטוריה החוקתית היהודית", בתוך: בני פורת (עורך), מחשבות על דמוקרטיה יהודית. ת"א: המכון הישראלי לדמוקרטיה, 2010, עמ' 485-501.

שבוע 4: יחסי דת ומדינה: הסדרים ומגמות במדינות הדמוקרטיות

נויברגר, בנימין. "דת ומדינה – הסדרים ומגמות במדינות הדמוקרטיות". בתוך: בר-און, מ; צמרת, צבי. (עורכים). שני עברי הגשר. ירושלים: יד בן צבי, 2002, עמ' 20-3.

שבוע 5: היסודות הרעיוניים של מדינת היהודים

להט, גולן. "המשיכה הציונית למשיחיות" בתוך: הפיתוי המשיחי. ת"א: עם עובד, 2004, עמ' 143-163.

שבוע 6: לאומיות יהודית ו'חוק הלאום'

זנד. שלמה. "לנוכח ערימות הזיכרון: קווי מתאר להיסטוריית-נגד", בתוך: מתי ואיך הומצא העם היהודי?. ת"א: רסלינג, 2008, עמ' 11-32.

שבוע 7: שאלת מיהו-יהודי בשדה הפוליטי והמשפטי:

נויברגר, בנימין. "סוגיות מרכזיות ביחסי דת ומדינה – בעיית מיהו יהודי" בתוך: דת, מדינה ופוליטיקה. ת"א: האוניברסיטה הפתוחה, 1994, עמ' 76-96.
כהן, אשר. יהודים לא יהודים. ירושלים: מכון שלום הרטמן, 2005, פרקים: 5-7.

שבוע 8: העגלה המלאה והעגלה הריקה - הסכם הסטטוס קוו ושיברו:

דון-יחיא, אליעזר. הפוליטיקה של ההסדרה: יישוב סכסוכים בענייני דת בישראל. ירושלים: מכון פלורסהיימר למחקרי מדיניות, 1997.

שבוע 9: דיני אישות ומעמד הרבנות: צפייה ודיון בסרט 'מקודשת'

הכהן, אביעד. "נישואין כדת משה ו(מדינת) ישראל". בתוך: הכהן, דבורה; לויסק, משה (עורכים). צומתי הכרעות ופרשיות מפתח בישראל. שדה בוקר: מכון בן-גוריון לחקר ישראל, 2010.

שבוע 10: סיור לימודי בשכונת הדר הכרמל (הסיור יתקיים בזמני השיעור) – חרדים, הרבנות ובית הדין הרבני והסדרי השבת בעיר חיפה

שבוע 11: משיחיות ורדיקליזם דתי

ענברי, מוטי. פונדמנטליזם יהודי והר הבית. ירושלים: מאגנס, 2008, עמ' 156-187.

שבוע 12: מגמות שינוי באורתודוקסיה המודרנית: פמיניזם דתי ולהט"בים דתיים – דיון בהשתתפות זאב שביידל

שביידל, זאב. "אח(ר)ים בקרבנו: על מקומם של דתיים הומוסביים בחברה הדתית" בתוך: אקדמות. גיליון י"ז, עמ' 85-114.

שבוע 13: סיכום הקורס